

Hrdinové kontra padouši

aneb

Bylo tomu skutečně tak?

Stanislav Jalovec

Hrdinové kontra Padouši

aneb

Bylo tomu skutečně tak?

Stanislav Jalovec

Autor: Stanislav Jalovec

Nakladatelství: Začněte žít s.r.o.

Jahodova 2240, Havlíčkův Brod, 580 01

www.zacneteazit.cz

Editor: Václav Řehák

Redaktor: Jakub Stehlík

www.vaclavrehak.cz

Grafický návrh obálky a sazba: Marek Štrobl

www.pixelreklama.cz

Jazyková korektura: Veronika Kadlecová

Vydání první v roce 2024

ISBN: 978-80-908717-6-2 (pdf)

ISBN: 978-80-908717-7-9 (e-pub)

© Všechna práva vyhrazena

Životopis

Autor ukončil základní vzdělání v roce 2008 na Masarykově základní škole v Janovicích nad Úhlavou. V roce 2012 maturoval na Střední škole zemědělské a potravinářské v Klatovech, obor Veřejná správa. Od roku 2013 studuje obor Politologie na Filozofické fakultě Západočeské univerzity v Plzni.

V roce 2014 absolvoval kurz školení v prezentacích, díky čemuž se nyní může věnovat přednáškám o historii a také o své nemoci pro veřejnost. V letech 2010–2012 pracoval jako průvodce Národního památkového ústavu na hradě Švihov.

V roce 2015 vydal svou první knížku básní Vyznání. V současnosti má přerušené studium kvůli zdravotním komplikacím. Autor píše pro časopis Akta History revue a dále se věnuje historickým přednáškám pro veřejnost a vlastní literární činnosti. Je členem historického spolku Tovaryšstvo rožmberské růže a zlaté lebky.

Spravuje vlastní internetové blogy o historii a životě s hemofilii na adresách: www.sivispacemparabellum.estranky.cz a <https://standova.blogspot.com>

Autor je vášnivý badatel v oboru historie, military, filosofie, poezie a v dalších příbuzných vědách. Historii má rád jako celek, ale přednost dává období starověku a středověku. „Čím starší dějiny, tím lepší a zajímavější!“ Tak by se dal charakterizovat autorův vztah k dějinám.

Autor sám nicméně nedělá rozdíly mezi jednotlivými obdobími, protože každé má nejen své kouzlo, ale i důležitost. Kniha Hrdinové kontra padouši je v rámci historické prózy zatím jeho prvotinou.

Předmluva

Kniha, která se vám dostala do rukou, se zaměřuje na kontroverzní osobnosti, jejich osudy a události, které tyto historické postavy zásadně ovlivnily. Jedná se o osobnosti neprávem oslavované, nebo naopak haněné a odsuzované. Jednotlivé kapitoly jsou seřazeny chronologicky a za sebou tak jdou postavy s větší či menší důležitostí v dějinách. Naleznete zde teroristy, zločince, samozvané hrdiny i politiky, které bychom mohli nazvat jedním pojmem: šedé eminence.

V této knize si kladu za cíl rozřešit, jaké byly tyto osobnosti a jaké bylo jejich místo v dějinách. Zahraji si na historického policistu, který hledá důkazy ve prospěch nebo neprospěch podezřelého.

V prologu každé kapitoly položím čtenáři i sobě otázku, co byla daná osobnost vlastně zač. následně ve stati každé kapitoly podám bez osobních předsudků, zaujetí a emocí pravdivý příběh každé osobnosti tak, aby si každý mohl udělat o dané osobnosti vlastní obrázek. v epilogu na základě těchto předložených důkazů odpovím na otázku z prologu, jak se mně konkrétně každá postava jeví.

Budu odpovídat na základě předložených důkazů, které v epilogu krátce shrnu a použiju je na podporu svých tvrzení. Tyto postavy ohodnotím jako spíše kladné, spíše záporné, nebo nadále kontroverzní a uvedu důvod, proč tomu tak je.

Zároveň nikoho nenutím přebírat můj názor, ale nechávám pouze na něm, co si o dané osobě bude myslet. Já sám v epilogu neodpovídám podle svého osobního smýšlení, ale podle smýšlení historika, tedy podle důkazů.

Je to jako hodnocení jedné z postav ve filmu Hodný, zlý a ošklivý. ošklivý je nejednoznačná postava. Po celou dobu nevíte, kam ji zařadit. Dobré i zlé vlastnosti se v ní navzájem mísí. takové jsou na první pohled i postavy v této knize.

Jde jen o to, zdali si zasloužené přirovnání „kontroverzní“ či „ošklivý“ zaslouží. O to, zda se jedná o fakta, či nepodložené mýty a legendy, které s přibývajícím časem na dané osobnosti čím dál více ulpívají. od toho jsou tu ale fakta a autor této knihy, s jejíž pomocí si každý na takovou „ošklivou“ či kontroverzní postavu udělá vlastní názor stejně jako autor.

Kniha je určena všem, kteří mají zájem o historii a literaturu faktu. Neměla by být považovaná za odbornou, ale spíše populárně naučnou.

Stejně tak patří do rukou lidem, kteří nejsou v historii začátečníci, ale chtějí si jen prohloubit své

vědomosti a získat o dané věci či osobnosti podrobnější představu. Dále ji doporučuji studentům historie a příbuzných oborů, kteří mohou využít faktografické stránky této knihy při rozšíření znalostí či při studijní práci na dané téma.

Stanislav Jalovec

Jan (Ješek) Sokol z Lamberka: Česká stopa u Grunwaldu

Motto: „Krále netvořím ani nesesazuji. Pouze spěchám na pomoc svému pánu.“ Bertrand du Guesclin, francouzský konetábl

Prolog: Přelom 14. století byl v Čechách divoký. Král se vadil se šlechtou, která si na něj zvala bratra Zikmunda. Na Moravě si zase šli po krku dědicové moravského markraběte Jana Jindřicha Jošt a Prokop. V této válce sloužil více než věrně Jan Sokol z Lamberka. Byl to drobný rytíř připomínající svým válečným umem předchozí, současné i budoucí tažení italských kondotiérů, tedy válečných podnikatelů jako třeba Fortebraccia (ten žil v Sokolově době i po jeho smrti) nebo taktiku francouzského vrchního velitele (konetábl) Bertranda du (skutečně se psal netypicky s du).

Právě tito lidé ho dost možná inspirovali, protože o nich slyšela celá Evropa. On ale dokázal jejich činnost spojit dohromady. Ještě více ho s nimi spojovala jeho rozporuplná osobnost a celoživotní touha po boji. Jako kdyby tohoto Sokola opravdu nešlo spoutat. A ono ho vlastně spoutat skutečně nešlo.

Hle, Sokol se vznesl: Otcem Jana Sokola byl pravděpodobně Jaroslav z Knínic. Byl to významný úředník v urozených službách (znojemský purkrabí, následně olomoucký soudce a hofmistr moravského markraběte Jošta).

Podobu a přesný rok narození Jana Sokola neznáme. Jeho údajná podoba je zobrazená na Matejkově obraze bitvy u Grunwaldu, kde je

znázorněn jako světlovlasý postarší bojovník, jenž se rozpřahuje mečem k úderu.

Co se týče roku narození, zdá se, že to bylo někdy před rokem 1355, protože z roku 1370 o něm máme první zprávu z Itálie. Zde měl sloužit jako žoldněř v tělesné strážci byzantského císaře. Muselo se už jednat o zkušeného bojovníka znalého válečného umění. Jeho kariéra u císaře tu ovšem končí, protože ve zprávě stojí, že on, jakýsi Zdeněk z Čech a rytíři z Čech, Polska a Říše římské národa německého vyzývají služebníka císaře Strangilla, aby se s vybraným počtem bojovníků dostavil do Padovy, tady opakoval svá urážlivá slova na ony cizí rytíře a následně čelil se svými muži výzvě k souboji. Souboj ale vyzněl do ztracena, stejně tak spor a služba u císaře. Císař totiž předčasně opustil Itálii a jeho žoldněřské svazky se rozešly.

Další zmínka o Janu Sokolovi je až z roku 1396. Do té doby měl pobývat v cizině a sbírat vojenské zkušenosti. To by vysvětlovalo, proč byl na přelomu 14. a 15. století tak vážený. V roce 1396 při uzavření míru ve válce mezi Lucemburky stál na straně Prokopa Lucemburského.

Co dělal v předchozích letech, kdy byl poprvé uvězněn král Václav IV. a mezi vedlejšími Lucemburky se válčilo o Moravu, zkrátka nevíme. Vzhledem k tomu, že stál na straně Prokopa Lucemburského, pravděpodobně podporoval i krále Václava. Možná sloužil oběma Lucemburkům, ale těžko říct. To už se nacházíme v mlhách neznáma. Každopádně po uzavření již zmíněného míru se Jan nachází mezi lapkovskými rotami loupeživých pánů a v následujících válkách mezi Lucemburky stojí na straně Prokopa a Václava Lucemburských.

Nebyl to typický rytíř, jak bychom v této době čekali. Pan Sokol nejenže útočil na Jošta Lucemburského a Lacka z Kravaře, tedy na úhlavní nepřátele krále a mladšího markraběte, ale pouštěl se i do dost kontroverzních praktik.

Jan nebo domácky Ješek Sokol zabíral na území protivníka církevní majetek a věnoval se i loupežím. Pro své bojové i loupeživé výpady využíval řady opěrných bodů. Byl tu hrad Lamberský, který dal stavět snad on sám, nebo tvrze Hobzí a Zhoř u Jihlavy.

Dále spolupracoval s jinými loupeživými pány. Byl tu Hynek z Jevišovic zvaný Suchý Čert, Zúl či Zoul z Ostředka anebo bratři z Heraltic. Dále mu pomáhala i posádka lapků na Kraví Hoře. Od roku 1396 můžeme Sokola najít v rožmberské popravčí knize i s jeho přáteli. Je zde připomínán jako jasný škůdce na rožmberském zboží. V následujících letech obsazuje zmíněnou tvrz Hobzí a podniká odtud další výpady.

V roce 1397 máme o Ješkovi a jeho nevlastních bratrech zmínku v dokumentu, kterým jim Václav IV. přiznává tři sta kop pražských grošů získaných odúmrtí. Ve skutečnosti se jedná snad o přiznání práva na kořist ať už válečnou či loupežnou, protože v dalších dokumentech je už Jan označován jako králův člověk. Z let 1399 a 1400 máme další zmínky o Ješkovi.

V prvním období drží v další válce mezi Joštem a Prokopem tvrz v Ivančicích. V následujícím období dostává další peníze z odúmrti za službu na Vyšehradě. V roce 1402 je Sokol zajat.

On a pán z Křižanova se spolu s dalšími drobnými šlechtici a jejich družinami pokouší nočním útokem opanovat Jihlavu. Do města se jim podaří pomocí žebříků nenápadně proniknout. Ve městě se ale probudili měšťané. Ti následně vyženou loupeživé rytíře ven z města.

Sokol padne do zajetí a musí být vykoupen. V roce 1402 se tak trochu mění strany konfliktu. Zikmund zajal bratrance Prokopa a bratra Václava. Jošt žádal o vydání bratra, ale přílišná aktivita bratrance Zikmunda je mu proti srsti. Takže z Jošta kamaráda se stal Jošt nepřítel. Jošt se staví do čela protizikmundovské opozice.

A pan Sokol? Sokol a jeho přátelé se přesunuli do Čech. Sokol napadá Nové Město pražské za to, že zradilo a vydalo Václava Zikmundovi, jemu nepomohlo ze zajetí a chovalo se k němu nespravedlivě navzdory jeho věrné službě na Vyšehradě.

Na Sokola padá exkomunikace. Proto slibuje vydání majetku kroměřížské, brněnské a olomoucké kapituly, aby se jí zbavil. Král Václav se vrátil ze zajetí ve Vídni domů. Boje se přesunují opět na Moravu. Jan Sokol, Suchý Čert a řada jejich přátel, vojáků a přívrženců zde šest týdnů hájí Znojmo, které předtím obsadili.

Vojsko Zikmunda a rakouského vévody je bezmocné. Navíc se mezi obléhajícími rozšíří úplavice. Rakouský vévoda na ni umírá a Zikmund málem také. Proto se vojsko stahuje. Tehdy se píše rok 1404. Následující rok ale Jan Sokol přišel o svého pána Prokopa.

Ten byl propuštěn z vězení, ale záhy zemřel. Válka na Moravě končí. Tvrdě získané a hájené Znojmo získává Jošt Istí zpět. Jan Sokol dále provádí nájezdy a zábory na Moravě a na hranicích s Rakouskem. V roce 1407 je Jan Sokol připomínán ve službách vévody Leopolda ve válce s jeho bratrem Arnoštem Železným. V roce 1409 odešel do války s křižáky v Polsku.

U Grunwaldu velí korouhvi sv. Jiří. Bojoval zde prý i Jan Žižka. Možná právě tady a v Sokolových službách se naučil vojenskému umu. Každopádně teorie, že Sokol byl hlavní stratég vítězství polsko-litevských sil nad křižáky, je nepravděpodobná.

České voje tu údajně měly sehrát jen tu úlohu, že vydržely jistou dobu hlavní nápor křižáků s takovou odvahou, že povzbudily morálku litevských sil, které se dokázaly znovu zformovat a vrátit se na bojiště.

Každopádně Jan Sokol musel sehrát opravdu důležitou úlohu, protože po tomto vítězství a předchozím vítězství u Koronova získal Jan (Ješek) Sokol z Lamberka velkou přízeň u dvora a stává se majitelem hradu Radzyně. Krátce nato měl být pozván na hostinu polského krále.

Zde byl podle kronikáře Dlugosze otráven. Otrávit ho měli žárliví polští páni nebo Jan Žižka, ovšem z neznámého důvodu. Nedávno se ale našly důležité dokumenty Řádu německých rytířů, které dokládají, že Jan Sokol žil ještě v únoru 1411, tedy následující rok po údajné otravě. Pak náhle z pramenů mizí.

Historici se tedy domnívají, že Jan Sokol zemřel v poklidu stářím někdy krátce po sepsání oněch řádových dokumentů.

Epilog: Jan Sokol z Lamberka byl kondotiér. Kondotiér je italské označení pro vojenského podnikatele, pronajímatele a někdy i velitele žoldnéřského vojska.

Tito lidé v dobách míru často válčili na vlastní pěst, ale také drancovali

a loupili. Jestli je Jan Sokol z Lamberka hrdina, padouch, nebo kombinací obojího, nechám na vašem posouzení. Jen bych rád připomněl, že řada těchto lidí v Itálii, Německu, Švýcarsku, Anglii a Francii je hodnocena kladně.

Dále bych rád upozornil, že takovým kondotiérem byl na našem území i Albrecht z Valdštejna. Válčil jen za jiné situace, v jiné době a během jiné války. Situace u Jana Sokola je ale složitější.

Navzdory tomu, že ne vždy byl opovědníkem ve službách krále nebo moravského markraběte během války, musel jednat minimálně s jejich svolením a vědomím, i když jistě tajným.

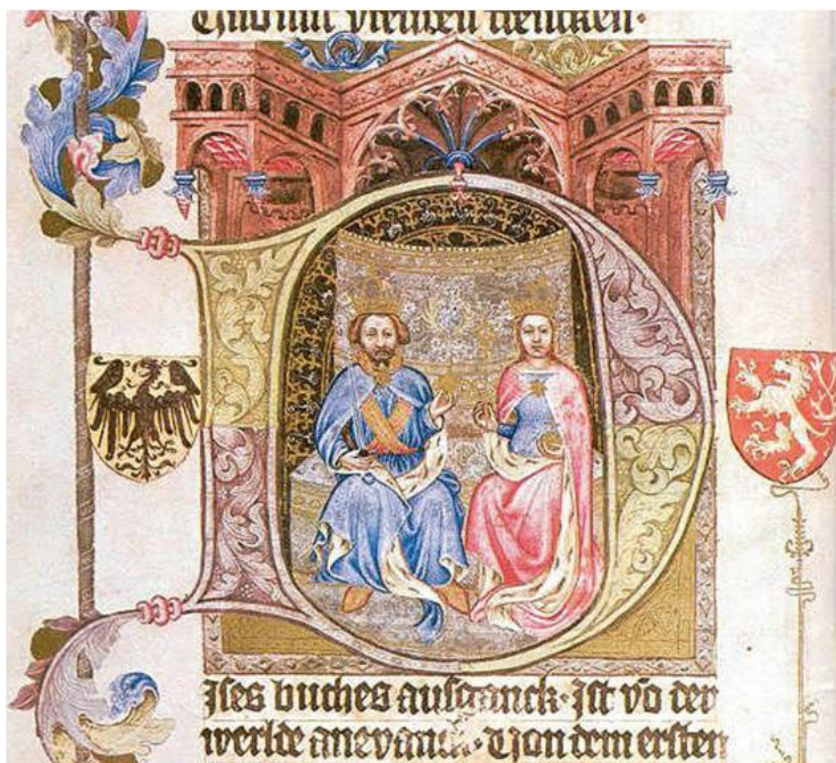
Tak mohl škodit i v dobách míru a být přitom ochraňován královskou mocí. Svědčí o tom fakt, že nikdy nebyl stíhán jako svévolník svými pány, tedy králem českým a markrabětem moravským.

Václav IV. řečený Líný a Opilec

Motto: „Kdyby válčil v Itálii, vzal by si za jedinou kořist víno.“ Eneas Silvius Piccolomini o Václavu IV.

Prolog: Byl to král s pověstí prostopášníka i znalce dobré míry chleba. Byl to král, který dával přednost osobním radovánkám před panováním. A byl to také král, který příliš často propadal hněvu i alkoholu, až se jimi nechal ovládnout.

Takto by se v několika větách dala shrnout charakteristika Václava IV. Pro vytvoření kompletního obrazu jeho osobnosti je to ale hrubě nedostačující. A je to nedostačující i při hodnocení jeho osobnosti v rámci naší knihy. Proto se na celou věc musíme podívat důkladněji.

Fešák, ale rozmazlený: Václav IV. se narodil roku 1361 v Norimberku. Je pro nás možná záhadou, proč vůči sobě tak přísný, workoholický a brilantní panovník Karel IV. Václava tolik rozmazloval.

Vždyť hned po narození syna v Norimberku daroval místní katedrále šestnáct hřiven zlata, kterými dal svého synka vyvážit. Václav tak neměl mít při narození jen čtyři kila, ale rovnou protekci.

Císaři už také mělo být brzy po narození dědice čtyřicet pět let. Řada lidí, urozených i neurozených, se tohoto věku tehdy vůbec nemusela dožít. Vladaři navíc už jeden syn zemřel a zdravého následníka zplodil až se svou třetí manželkou, která už následující rok zemřela.

Rozmazlování syna se tak jen prohloubilo. Už v prvním roce dítěte se snažil král Karel získat jako jeho učitele věhlasného italského básníka Petrarca. Petrarca však nabídku zdvořile odmítl. Ve dvou letech už byl Václav korunován na českého krále i přes protesty pražského arcibiskupa Arnošta z Pardubic a chování nastávajícího vládce při korunovaci. „Vždyť se rozeřval a zesral relikviář svatého Mauritia,“ napsali tehdejší kronikáři.

Za několik let už byl zemským správcem a v patnácti letech byl bez vlastního přičinění zvolen římským králem. Příliš snadno se stal držitelem nejvyšších výsad svého otce. Vládnout nemusel, pouze sledoval rozhodování svého otce a na říšském sněmu v Německu byl pouze svědkem věčného dohadování, což mu k praxi rozhodně nepřidalo.

A poté zemřel Karel IV. Nikdo v zemi na to nebyl podle dobových záznamů připraven. A připraven nebyl ani Václav. Lidé od něj očekávali, že bude následovat dílo svého otce. Arnošt z Pardubic, panovníkův přítel a rádce, byl také mrtev, takže ani od něj se už Václav žádné rady nedočkal.

Brzy ho následoval i druhý pražský arcibiskup Jan Očko z Vlašimi. A další rádci umírali v prvních letech Václavovy vlády. Čechy postihla dva roky po Karlově smrti morová rána. Evropa byla stižena dvojpapežstvím, o kterém se Karel dozvěděl až na smrtelné posteli a neměl tak sílu ani možnosti tuto situaci řešit. A od poloviny 14. století ohrožovali Evropu osmanští Turci.

Jako Karel řešil složité vztahy mezi panovníkem a šlechtou širokou podporou církve, o kterou se neváhal opírat, a snahou o symbiózu moci

církevní a světské, aby zároveň omezil moc šlechty, Václav si hledal jinou cestu. Hodlal se opřít o nižší šlechtu a měšťanský stav.

Tak se rázem ocitl ve vleku chebského měšťana Zikmunda Hulera a zemanů Jana Čúcha ze Zásady či Jíry z Roztok. To mu ale větší panovnický lesk nepřineslo. Václav zabředl do bludné sítě nekonečných pitek, honů a turnajů, kterými léčil nejprve únavu a zklamání z každodenní reality vlády a později i své neúspěchy a prudké záchvaty hněvu. 12 Snad právě v přízni vůči nižší šlechtě a měšťanskému stavu můžeme spatřit pozdější národní lásku a náklonnost prostého lidu k tomuto panovníkovi.

Ono navštěvování poddaných v přestrojení a máchání nepoctivých pekařů v koších ve vodě je typickou specialitou středověku, která nic nevyovídala o kvalitách panovníka. Naopak tuto činnost provozoval ve středověku každý druhý panovník.

U Václava IV. se ale opravdu jedná spíše o pověsti. Václav byl znám i trochu jinak. Jako Opilec a Líný. Tak mu říkali třeba Němci. Není se čemu divit. Jeho alkoholismus byl ostatně známý po celé Evropě a řada jeho znázornění má údajně ukazovat jistou opileckou odulost v jeho tváři. Stejně tak jako lenost.

Do Říše už po smrti otce skoro vůbec nejezdil a v Čechách mu nebyl dost dobrý ani Pražský hrad. Raději pobýval na Křivoklátě, Žebráku, Točnicku a v Praze přesídlil do dnešního Králova dvora a nedaleko Prahy si v letech 1411–12 dal postavit Nový hrad (též hrádek) u Kunratic. Byl ale také nesmírně vzdělaný. Ovládal řadu jazyků, o jeho knihovně si povídala celá Evropa a za učitele mu sloužili již zmínění muži jako Arnošt z Pardubic a Jan Očko z Vlašimi.

A jak to bylo s jeho intimním životem? O tom panují rozpory. Svoji první ženu Johanu Bavorskou vyloženě nesnášel.

Když na konci roku 1386 zemřela, ani se nezúčastnil jejího pohřbu a odjel si raději provětrat hlavu na hon v okolí hradu Žebrák. Smrt Johany byla opravdu tragická. V noci na 31. prosince 1386 ji zahubil pes z královy lovecké smečky. Psi odpočívali v komnatě, kde spali král i královna. Královna se v noci vzbudila a šátrala po noční váze na vykonání potřeby. Probudila jednoho ze